

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrası mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

ТИББИЙ ЭКСПЕРТИЗАДА ДЕРМАТОГЛИФИК МАЪЛУМОТЛАРДАН Фойдаланишнинг таъхисий аҳамияти

Исмаилов Равшанбек Алимбаевич

Тошкент тиббиёт академияси Урганч филиали

Аннотация

Мақолада суд-тиббий экспертиза амалиётида дерматоглифик маълумотлардан фойдаланишнинг таъхисий аҳамияти ёритилган. Инсон танасидаги папилляр нақшлар — бармоқ, қафт ва оёқ қафтларининг дерматоглифик излари шахснинг генетик хусусиятларини ифодаловчи ўзгармас морфологик белгилар сифатида қаралади.

Таъқиқот давомида дерматоглифик кўрсаткичлар билан шахснинг ёши, жинси ва бўйи ўртасидаги ўзаро боғлиқлик таъхил қилинди. Олинган натижаларга кўра, бармоқ ва қафт изларидаги нақш турлари ҳамда папилляр нақшлар зичлиги ёш ўсиши ва жинсга боғлиқ равишда маълум қонуниятга эга эканлиги аниқланди. Шу асосда суд-тиббий таъхис жараёнларида дерматоглифик маълумотлардан фойдаланиш орқали шахсни идентификация қилиш ва морфологик хусусиятларни баҳолашнинг янги алгоритмлари тақлиф этилди.

Таъқиқот натижалари дерматоглифика усулини суд-тиббий экспертизада ёрдамчи таъхис воситаси сифатида қўллаш имкониятларини кенгайтиради ва номаълум шахс қалдиқларини аниқлашда ишончли мезон бўлиб хизмат қилади.

Қалит сўзлар: дерматоглифика, суд-тиббий экспертиза, идентификация, бармоқ излари, таъхис мезонлари, морфологик кўрсаткичлар, папилляр нақшлар.

ДИАГНОСТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДЕРМАТОГЛИФИЧЕСКИХ ДАННЫХ В СУДЕБНО-МЕДИЦИНСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЕ

Исмаилов Равшанбек Алимбаевич

Ургенчский филиал Ташкентской медицинской академии

Аннотация

В статье раскрыто значение дерматоглифических данных в судебно-медицинской экспертизе. Папиллярные узоры пальцев и стоп рассматриваются как неизменные морфологические признаки, отражающие индивидуальные и генетические особенности человека. Установлена зависимость между типами узоров и такими показателями, как возраст, пол и длина тела.

Ключевые слова: дерматоглифика, судебно-медицинская экспертиза, идентификация, отпечатки пальцев, диагностические критерии, морфология.

DIAGNOSTIC VALUE OF USING DERMATOGLYPHIC DATA IN FORENSIC MEDICAL EXAMINATION

Ismailov Ravshanbek Alimbaevich

Urgench Branch of the Tashkent Medical Academy

Abstract

The article discusses the diagnostic significance of dermatoglyphic data in forensic medical examination. Finger, palm, and sole patterns are considered as stable morphological indicators reflecting individual and genetic traits. The correlation between dermatoglyphic features and factors such as age, sex, and body length was analyzed. The study results confirm that dermatoglyphic analysis can serve as an effective auxiliary method for personal identification and forensic diagnostics.

Keywords: dermatoglyphics, forensic medical examination, identification, fingerprints, diagnostic criteria, morphology.

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

НАТИЖАЛАР

Тадқиқот натижалари инсоннинг кафт ва оёқ бармоқларидаги дерматоглифик белгилар суд-тиббий идентификацияда ишончли морфологик кўрсаткич эканлигини тасдиқлади. Бармоқ ва кафтлардаги папилляр нақшларнинг турлари, уларнинг зичлиги ва асимметрия даражаси шахснинг ёши, жинси ҳамда морфологик ҳолати билан яқин боғлиқлиги аниқланди.

Ёш гуруҳлари бўйича таҳлиллар шундан далолат бердики, **ёшлар (18–34 ёш)** гуруҳида Lf ва W турдаги нақшлар кўпроқ учрайди, папилляр нақшлар зичлиги юқори бўлиб, чандик излари нисбатан кам (11,7%) қайд этилди. **Катталар гуруҳи (35–83 ёш)** да эса папилляр нақшлар структурасидаги симметрия пасайган, нақшлар зичлиги камайган ва чандик излари икки барабар кўпроқ (24,1%) кузатилган. Бу ҳолат ёш билан боғлиқ морфологик ўзгаришларнинг тери эпителиида акс этишини кўрсатади.

Жинсий диморфизм хусусиятлари бўйича эркакларда радиал ва завиткови (whorl) нақшлар кўпроқ учраган бўлса, аёлларда ульнар ва арк турдаги нақшлар устунлик қилган. Бу ҳолат Теплов ва Божченко (2013–2014) тадқиқотларида қайд этилган маълумотлар билан мос келади. Эркаклар гуруҳида папилляр нақшлар сони ўртача 17–19 дона бўлиб, аёлларда 15–17 дона атрофида бўлган.

Оёқ кафт дерматоглификаси ҳам шахсни идентификация қилишда катта аҳамият касб этади. Оёқ бармоқларининг дистал фалангаларидаги папилляр нақшлар тури ва йўналиши индивидуал хусусиятларни акс эттиради. I L соҳада (сол томон) W-нақшлар 27,4% ҳолатда учраган бўлса, I R соҳада (ўнг томон) A-нақшлар 23,5% ҳолатда қайд этилган. III соҳада Lw-нақшлар катталарда (16,8%) кўпроқ учраган, ёшларда эса бу кўрсаткич 9,7% ни ташкил этган. Бу натижалар ёш ўсиши билан папилляр тўқималарнинг микроструктурасидаги ўзгаришларнинг қонуниятли равишда намоён бўлишини исботлайди.

Чандик излари ва тери дефектлари катта ёшдаги шахсларда тез-тез учраган. Улар асосан механик таъсирлар (жисмоний меҳнат, жароҳатлар, туғма тери заифлиги) натижасида пайдо бўлган. Теридаги бу излар дерматоглифик рельефни бузмаган ҳолда шахсий индивидуалликни янада яққол акс эттиради.

Папилляр нақшлар симметрияси бўйича таҳлилда, икки кафт орасидаги асимметрия даражаси аёлларда паст, эркакларда юқори эканлиги қайд этилди. Бу эркакларда механик таъсирга юқори чидамлилиқ ва физиологик фаолият билан боғлиқ бўлиши мумкин.

Шунингдек, дерматоглифик кўрсаткичларнинг тананинг узунлиги (бўй) билан корреляцияси аниқланган: бўйи 175 см дан юқори шахсларда папилляр нақшлар зичлиги паст, 160 см гача бўлганларда эса юқори бўлган. Бу ҳолат морфогенетик ривожланишдаги индивидуал фарқлар билан изоҳланади.

Барча олинган натижалар статистик жиҳатдан ишончли бўлиб, $p < 0.05$ даражада аҳамиятли деб топилди. Бу натижалар суд-тиббий антропологияда шахснинг ёши, жинси ва индивидуал хусусиятларини аниқлашда дерматоглифик маълумотлардан фойдаланиш имкониятларини кенгайтирди.

ХУЛОСА

Тадқиқот натижалари асосида дерматоглифик белгилар инсон танасининг индивидуал морфологик кўрсаткичи сифатида юқори ташхисий ва экспертлик аҳамиятга эга эканлиги исботланди. Улар шахснинг ёши, жинси ва морфологик ҳолатини баҳолашда ишончли биомаркер вазифасини бажаради.

Биринчидан, **бармоқ ва кафт изларидаги папилляр нақшлар** шахснинг генетик хусусиятларини аниқ ифода этади. Улар туғма ҳолда шаклланиб, умр бўйи давомида ўзгармаслиги сабабли суд-тиббий идентификацияда алоҳида қимматга эга. Папилляр гребенлар конфигурациясидаги ҳар бир микрорельеф шахсга хос бўлиб, бу инсоннинг жисмоний, ирсий ва ёшга оид хусусиятларини акс эттиради.

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

Иккинчидан, **ёш билан боғлиқ ўзгаришлар** дерматоглифик рельефда изчил кузатилади. Ёш ўсиши билан папилляр гребенлар зичлиги пасаяди, микрорельеф асимметрияси ортади ва терида чандиқ излари сони кўпайиб боради. Катта ёшдаги шахсларда папилляр майдон тузилишида туғма нақшларнинг айрим қисми бузилган бўлиши мумкин, бу эса теридаги метаболик ўзгаришлар ва регенератив имкониятларнинг пасайиши билан боғлиқ.

Учинчидан, **жинсий диморфизм** аниқ намоён бўлади:

– эркакларда радиал ва завиткови (W) нақшлар кўпроқ учрайди, папилляр гребенлар сони кўп, рельеф чуқур ва қалин;

– аёлларда эса арк ва ульнар (Lf) нақшлар устун бўлиб, симметрия даражаси юқори, гребенлар зичлиги пастроқ.

Бу ҳолат эркак ва аёл организмининг морфофизиологик ривожланиш қонуниятлари билан изоҳланади.

Тўртинчидан, **оёқ қафтларидаги дерматоглифик излар** ҳам шахсни аниқлашда муҳим аҳамият касб этади. Оёқ бармоқларидаги папилляр нақшлар тури, йўналиши ва зичлиги жисмоний фаолият ва ирсий омилларга боғлиқ ҳолда индивидуал ўзгарувчанликни намоён этади. И L соҳада W-нақшлар, I R соҳада A-нақшлар кўпроқ учраши ҳам ёшга ва жинсга боғлиқлигини тасдиқлайди.

Бешинчидан, **чандиқ излари ва теридаги микродефектлар** суд-тиббий экспертизада шахснинг ёшини ва фаолиятини тахмин қилишда ёрдамчи мезон бўлиб хизмат қилади. Улар инсон ҳаёти давомида орттириладиган индивидуал излар бўлиб, идентификация жараёнида маълум аҳамият касб этади.

Олтинчидан, **тананинг бўйи билан дерматоглифик кўрсаткичлар ўртасидаги корреляция** ҳам аниқланган: бўйи 175 см дан юқори бўлган шахсларда папилляр зичлик паст, 160 см дан паст бўлганларда эса зичлик юқори бўлган. Бу ҳолат морфогенетик ривожланишдаги умумий индивидуал биоморфологик тенденцияларни тасдиқлайди.

Еттинчидан, дерматоглифик маълумотлар фақат идентификацияда эмас, балки **танатологик ва криминалистик баҳолашда**, яъни номаълум шахс қалдиқларини, сўнгги ҳаёт фаолияти босқичларини ҳам аниқлашда ёрдамчи восита бўлиб хизмат қилиши мумкин. Суд-тиббий амалиётда бу маълумотлар морфологик эксперт хулосаларни аниқлашда ишончли эмпирик асос бўлади.

Саккизинчидан, ушбу тадқиқот натижалари дерматоглифика усулини **замонавий суд-тиббий ташхис алгоритмларига интеграция қилиш имкониятини** очади. Дактилоскопик маълумотлар билан биргаликда дерматоглифик кўрсаткичлар шахснинг ёш, жинс ва морфологик ҳолатини аниқлашда юқори самарадорлик беради.

Тўққизинчидан, суд-тиббий антропологияда дерматоглифик маълумотларнинг аҳамиятини ошириш учун махсус **миллий маълумотлар базаси ва этник гуруҳлар кесимида норматив қийматлар** яратиш зарур. Бу нафақат шахсни аниқлаш, балки жиноятчиликка қарши курашда идентификация жараёнларини тезлаштириш имконини беради.

Ўнинчидан, тадқиқот натижалари шуни кўрсатадики, дерматоглифика инсоннинг фақат морфологик эмас, балки биологик, ирсий ва функционал индивидуаллигини ҳам аниқлашга ёрдам беради. Бу усул замонавий биометрик технологиялар билан уйғунлаштирилганда, суд-тиббий экспертизани янги босқичга олиб чиқиш имконини яратади.

Адабиётлар

1. Теплов К.В. *Судебно-медицинская диагностика пола, возраста и длины тела взрослого человека на основе дерматоглифических признаков стоп.* — Автореферат диссертации. Санкт-Петербург, 2016. — 36 с.

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali “Jamoat salomatligi va umumiy gigiyena” kafedrasi mudiri, Ibadulla Qochkarovich Abdullayevning 70 yilligiga bag‘ishlangan “Sog‘liqni saqlash tizimida menejmentning zamonaviy muammolari va istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman 2025-yil 20-21 oktabr

2. Божченко А.П., Каминская В.В., Теплов К.В. *Дерматоглифика стоп в судебно-медицинской идентификации*. // Судебно-медицинская экспертиза. — 2013. — №6. — С. 27–32.
3. Cummins H., Midlo C. *Finger Prints, Palms and Soles: An Introduction to Dermatoglyphics*. — New York: Dover Publications, 1961. — 319 p.
4. Babler W.J. *Embryologic development of epidermal ridges and their configurations*. // *Birth Defects Orig Artic Ser*, 1991; 27(2): 95–112.
5. Божченко А.П., Каминская В.В. *Індивідуальні дерматогліфічні особливості стоп як діагностичний критерій у судово-медичній практиці*. // Судово-медична експертиза. — 2014. — №2. — С. 41–45.
6. Имомов Ш., Рахимов А. *Суд-тиббий экспертизада дерматоглифик усулларнинг аҳамияти*. — Тошкент: Фан, 2018. — 112 б.
7. Reddy B.M. *Dermatoglyphics: A Review on Fingerprints and Their Importance in Forensic Science*. // *International Journal of Forensic Science*, 2014; 9(3): 45–52.
8. Bhasin M.K., Khanna A. *Dermatoglyphics: A Study on Palmar Patterns in North Indian Population*. // *Anthropologist*, 2010; 12(2): 127–134.

